

УДК 342

DOI <https://doi.org/10.37687/2413-6433.2022-3-4.1>**Багірова Г. І.,**

аспірантка кафедри цивільного права та процесу

Національного авіаційного університету

ORCID: 0000-0001-8224-0371

САМОЗАЙНЯТИСТЬ УКРАЇНЦІВ В НІМЕЧЧИНІ**SELF-EMPLOYMENT OF UKRAINIANS IN GERMANY**

Станом на сьогодні питання самозайнятості є досить актуальним, оскільки існує недостатня теоретична розробленість проблем щодо статусу самозайнятих осіб, що пояснюється безсистемним розвитком правозастосовної діяльності в досліджуваній сфері. Самозайнятість населення відіграє надзвичайно важливу роль у функціонуванні ринку праці, як вітчизняного, так і іноземного. Законодавством зарубіжних країн самозайняте населення відносять до осіб, які займаються підприємницькою діяльністю або мають «нестандартну зайнятість»: неповний робочий день, почасова діяльність та ін. Для вирішення питань, які виникають у цій сфері, уряд країн створює спеціалізовані програми підтримки і розвитку самозайнятості, що орієнтовані на безробітних, молодь та інші верстви населення.

У статті досліджується питання статусу самозайнятих осіб в Україні, а також робиться порівняння та аналіз вітчизняного законодавства та законодавства Німеччини, яким регулюється правовий та соціальний статус таких осіб. У даній статті надається характеристика самозайнятості та погляди на неї науковців, що досліджують питання існування такого статусу. Також у статті розкривається розуміння статусу самозайнятої особи, порядку його набуття, втрати тощо, що має наслідком те, що особа має або набути правового положення фізичної особи – підприємця, або займатися незалежною професійною діяльністю.

Також приділяється увага системі оподаткування такої діяльності в Німеччині. Аналізується порядок реєстрації статусу самозайнятої особи, а також фрілансу. У статті зазначена класифікація самозайнятих осіб за законодавством Німеччини. Визначено обов'язкові критерії, яким має відповідати особа, яка виявила бажання займатися діяльністю як самозайнята особа в Німеччині, які пов'язані з типом бізнесу та кваліфікацією такої особи.

Ключові слова: самозайнята особа; статус самозайнятих осіб в Німеччині; фріланс; особа, яка забезпечує себе роботою самостійно.

As of today, the issue of self-employment is quite urgent, since there is insufficient theoretical development of problems regarding the status of self-employed persons, which is explained by the haphazard development of law enforcement in the field under study. Self-employment of the population plays an extremely important role in the functioning of the labor market, both domestic and foreign. By the legislation of foreign countries, the self-employed population is classified as persons engaged in entrepreneurial activities or having «non-standard employment»: part-time, full-time activities, etc. In order to solve the issues that arise in this area, the government of countries creates specialized programs for the support and development of self-employment, aimed at the unemployed, youth and other sectors of the population.

The article examines the status of self-employed persons in Ukraine, as well as makes a comparison and analysis of the domestic legislation and German legislation, which regulates the legal and social status of such persons. This article provides a description of self-employment and views on it by scientists investigating the procedure for obtaining such status. Also, the article discloses an understanding of the status of a self-employed person, the order of his acquisition, loss, etc., which results in the fact that a person must either acquire the legal position of an individual entrepreneur or engage in independent professional activities.

Attention is also paid to the system of taxation of such activities in Germany. The procedure for registering the status of a busy person, as well as freelance, is analyzed. The article indicates the classification of self-employed persons according to German law. There are mandatory criteria that must be met by a person who has expressed a desire to engage in activities as a self-employed person in Germany, which are related to the type of business and the qualifications of such a person.

Key words: self-employed person; the status of self-employed persons in Germany; freelance; a person who provides himself with work independently.

Досліджуючи сучасний стан на ринку праці в Україні, самозайнятість для певної частини населення є способом виживання в складних життєвих ситуаціях.

На думку Фединець Н. І., самозайнятість як тип економічної поведінки можна охаракте-

ризувати, з одного боку, як стратегію забезпечення умов життєдіяльності у мінливій життєвій ситуації та вирішення проблеми безробіття, а з другого, – як перший крок у реалізації підприємницької поведінки. Перехід самозайнятості у підприємницьку діяльність є соціальним

індикатором зрілості суб'єкта індивідуальної трудової діяльності [1, с. 36].

Досліджуючи відмінності самозайнятості від традиційної зайнятості з регулярною винагородою, Дворецька Г. В. зазначає, що саме самозайнятість відрізняється властивою їй автономністю й індивідуальною спрямованістю, що сприяє поступовому формуванню принципово нового прошарку економічно активного населення, яка відмовилася від патерналістських очікувань. Саме в цьому полягає соціальна цінність самозайнятості [2, с. 74].

Відповідно до чинного вітчизняного законодавства, громадяни України в правовідносинах можуть виступати в різному правовому статусі: в статусі фізичної особи (людини і громадянина), фізичної особи – підприємця, а також в статусі іншої самозайнятої особи. Самозайняті особи поділяються на фізичних осіб – підприємців та інших самозайнятих осіб, але слід зауважити, що законодавство не забороняє фізичній особі – підприємцю стати на облік у контролюючому органі як інша самозайнята особа.

В Україні, як і багатьох країнах СНД, склалася неоднозначна ситуація з діяльністю самозайнятих економічно активних громадян. Такими особами є: няні; доглядальниці; репетитори; особи, які надають побутові послуги, послуги водія, фотографа, перекладача та ін. Через тіньовий характер вчинення їх діяльності може призвести до кризових наслідків для економіки держави. З метою забезпечення бюджетних відрахувань зазначеними особами й унеможливлення розвитку тіньової економіки в цьому її секторі держава має вживати комплекс регулятивних заходів [3].

У зв'язку із військовою агресією з боку Росії, указом Президента був запроваджений воєнний стан на території України. Багато українців вимушені покидати територію України з метою збереження власного життя та життя і здоров'я своїх дітей, та їхати до інших країн за тимчасовим захистом. Однією із найпопулярніших країн, що надає тимчасовий прихисток українцям, високі соціальні гарантії та забезпечує належний рівень проживання є Німеччина.

Розглядаючи категорію самозайнятості на прикладі Німеччини, слід звернути увагу на наступні важливі аспекти, що закріплені законодавством вказаної держави.

Якщо певна особа у Німеччині вирішує стати самозайнятою, це називається «Existenzgründung» (почати власний бізнес). Займаючись такою діяльністю, самозайнята особа повинна буде нести персональну відповідальність та вирішувати всі проблеми самостійно. Крім того, у такої особи не буде постійної заробітної плати на регулярній основі.

Самозайнятість у Німеччині обов'язково прив'язана до проживання. Без наявності спеціального дозволу на проживання особі буде

важко, а іноді навіть неможливо займатися само зайнятою діяльністю.

У випадку, якщо особа виявила бажання переїхати до Німеччини та здійснювати свою діяльність як самозайнята особа, вона має відповідати багатьох критеріям, а також, швидше за все, ви зможете автоматично отримати дозвіл на проживання, якщо зможете довести, що ваш бізнес позитивно вплине на економіку Німеччини.

Обов'язкові критерії, яким має відповідати особа, яка виявила бажання займатися діяльністю як само зайнята особа в Німеччині, як правило, пов'язані з типом бізнесу, кваліфікацією такої особи. Місцеве Управління з питань іноземців, швидше за все, попросить надати певну документацію, а потім може здійснити перевірку в місцевій торговій палаті або інших організаціях, щоб побачити, чи може бізнес такої особи бути досить спеціалізованим і економічно вигідним для держави. Якщо управління вирішить, що такий бізнес може бути прийнятним, такий особі може бути виданий дозвіл на проживання. Однак можуть бути певні обмеження щодо здійснення такої діяльності, тобто дозвіл може обмежити таку особу певним видом самозайнятості в певному географічному районі. Це рішення залежить від місцевої влади [4].

Крім того, слід звернути увагу, що для роботи у якості самозайнятої особи в Німеччині, необхідно визнання іноземних кваліфікацій у різних професіях. Найкращий контакт для отримання інформації в цій області – Федеральний уряд Німеччини.

Перш ніж почати діяльність як самозайнята особа, необхідно зареєструватися. На цьому етапі необхідне чітке розуміння того, чи буде самозайнятість позаштатною діяльністю (Freiberufler) або комерційною діяльністю (Gewerbe). Ця відмінність важлива як для реєстрації, так і пізніше для цілей оподаткування. Вона також відіграє роль в інших сферах права.

До того ж, виникає багато запитань, яку саме правову форму для здійснення діяльності обрати? Вказати правову форму підприємства необхідно під час подання заяви. Правова форма значною мірою визначає вашу цивільну відповідальність і оподаткування. Більшість фрілансерів вибирають як правову форму індивідуальне підприємництво (Einzelunternehmen). Фрілансери, які об'єднуються в компанію з іншими фрілансерами, зазвичай утворюють просте товариство (GbR). Якщо особа хоче стати самозайнятою разом з одним чи кількома іншими фрілансерами, то підходящою правовою формою може бути партнерське товариство, (Partnerschaftsgesellschaft). У випадку заснування партнерського товариства, то також потрібно зареєструватися в реєстрі партнерств (Partnerschaftsregister). Для цього необхідно звернутись до нотаріуса.

Всі зазначені правові форми належать до товариств (Personengesellschaften). В цьому випадку за борговими зобов'язаннями така особа несе відповідальність не тільки в розмірі активів самого товариства, а й в розмірі своєї приватної власності. Як правову форму фрілансери також можуть вибрати господарське товариство (Kapitalgesellschaft), наприклад GmbH, KG, OHG, AG та ін. В цьому випадку відповідальність за борговими зобов'язаннями на приватну власність не поширюється. Але при цьому така особа вже не фрілансер і зобов'язана платити промисловий податок (Gewerbesteuer) [5].

Податки для фрілансерів у Німеччині відрізняються від тих, хто працює, просто тому, що фрілансери платять і самі розраховують податки. На противагу цьому, якби ви були працевлаштовані, ваш роботодавець відраховував би податки з вашої зарплати безпосередньо, і вам не потрібно було б нічого робити, насправді.

Крім того, багато податкових витрат розподіляються між роботодавцями та працівниками, що не стосується фрілансерів або власників бізнесу, які самі сплачують всю вартість. Існує два основних типи податків, які фрілансери сплачують у Німеччині: податок на прибуток та податок на додану вартість. Необхідно платити податок на прибуток, тільки якщо ви заробите більше, ніж €9744 на рік. Фрілансери сплачують податок на прибуток чотири рази на рік, у березні, червні, вересні та грудні, виходячи з оцінок доходу за цей рік. Вони відомі як квартальні аванси або передоплата (Einkommensteuer-Vorauszahlungen). Потім за підсумками року вони розраховують весь свій фактичний заробіток за той рік і подають декларацію з податку на прибуток. Якщо фрілансер заплатив більше податків, ніж повинен був, йому буде відшкодована дана сума [6].

Слід звернути увагу, що є деякі самозайняті особи, які не класифікуються ні як фрілансери, ні як Gewerbe. Вони визначаються як «інша незалежна діяльність» (sonstige selbständige Tätigkeiten).

Перш ніж турбуватися про документи, реєстрацію, податки і так далі, необхідно зрозуміти різницю між фрілансером і самозайнятістю в Німеччині. Хоча це звучить схоже, але існують досить суттєві відмінності між ними.

Самозайнятість можна розділити на 2 широкі категорії:

1. **“Freiberuflich”** або фрілансер: це один специфічний вид самозайнятості, який обмежується лише певною кількістю ліберальних професій. Ці професії часто пов'язані з науковою, академічною або творчою діяльністю, як це визначено в законодавстві про податок на прибуток тут (EStG § 18). Вони можуть варіюватися від танцюристів до лікарів, від архітекторів до журналістів, від юристів до програмістів. Фріланс в Німеччині не вимагає реєстрації бізнесу, що передбачає менше документів.

2. **“Gewerbetreibende”**: цей вид діяльності пов'язаний з усіма іншими видами професій, які не мають права на офіційне визначення фрілансера. Будь-який інший вид комерційної діяльності зазвичай підпадає під класифікацію бізнесу в Німеччині. Найчастіше мова йде про будівництво, торгівлю або продаж фізичних речей. У цьому випадку необхідно зареєструвати бізнес (Gewerbe), що пояснює, чому для диференціації цієї категорії використовується термін «Gewerbetreibende» [7].

Отже, самозайнятість в Німеччині є доволі поширеним явищем, проте водночас і складним, оскільки потребує широкого спектру знань законодавства в сфері регулювання такої діяльності, надання спеціальних дозволів та системи оподаткування.

Список використаних джерел:

1. Фединець Н. І., Миронов Ю. Б., Гонська М. Р. Соціологія ринку : навчальний посібник. Львів : Вид-во ЛКА, 2011. 226 с.
2. Дворецька Г. В. Соціологія праці: навч. посібник. Київ : КНЕУ, 2005. 244 с.
3. Середній клас в Україні: уявлення і реалії : соц. Дослідження Центру Разумкова. К. : Заповіт, 2016 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://razumkov.org.ua/uploads/article/2016_Seredn_klas.pdf
4. Self-Employment in Germany. URL: <https://www.howtogermany.com/pages/self-employment.html>
5. Відкриття власної справи: фріланс (Freiberufler). URL: <https://handbookgermany.de/uk/self-employment>
6. Taxes for Freelancers and Self-Employed Workers in Germany. URL: <https://www.germany-visa.org/blog/taxes-for-freelancers-and-self-employed-workers/>
7. How to get started and become a freelancer in Germany. URL: <https://www.settle-in-berlin.com/how-to-become-a-freelancer-in-germany-self-employed/>